

ojcami i matkami ubiegłych wieków, którzy podczas tego nabożeństwa łączą się z nami i z niebiańskimi chórami aniołów w oddawaniu Bogu chwały i przyjmowaniu od Niego Chleba Życia.

Chociaż prawosławni chrześcijanie często mówią o siedmiu sakramentach lub misteriach (eucharystia, chrzest, namaszczenie mirrą, spowiedź, małżeństwo, święcenia kapłańskie, namaszczenie świętym olejem), jest to przejaw „zachodniego wpływu” w podejściu do tej kwestii. W rzeczywistości całe życie zostało nam dane, aby mogło stawać się misterium spotkania z Bogiem. W coraz głębszą jedność z Bogiem miłości wступujemy poprzez modlitwę, uczestnictwo w nabożeństwach liturgicznych, ascetyczne zmagania z naszymi namiętnościami czy też grzesznymi skłonnościami, a także poprzez gesty pełnego miłości ofiarowania siebie innym ludziom, dzielenia się swym życiem z bliźnimi.

Piękno i bogactwo prawosławnych nabożeństw liturgicznych służy wprowadzaniu wiernych w żywe doświadczenie Trójjedynego Boga, jednoczeniu ich w wierze i miłości ze świętymi wszystkich wieków i ze sobą nawzajem oraz udzielaniu ich życiu błogosławieństwa głębokiego poczucia miłosiernej, współczującej obecności Boga. Ciało i Krew Chrystusa, komunია święta może być udzielona w cerkwi jedynie prawosławnym chrześcijanom, którzy do jej przyjęcia odpowiednio się przygotowali.

Struktura organizacyjna Kościoła prawosławnego

Lokalne Kościoły prawosławne to obecnie cztery starożytne patriarchy: Konstantynopolitański (określany również jako Ekumeniczny), Aleksandryjski, Antiocheński i Jerozolimski oraz jedenaście Kościołów autokefalicznych (tj. samodzielnych): nowożytne patriarchy w Rosji (obejmuje również terytoria byłego ZSRR), Gruzji, Serbii, Rumunii, Bułgarii oraz Kościoły prawosławne na Cyprze, w Grecji, Polsce, Albanii, Czechach i na Słowacji oraz w Ameryce. Ponadto istnieją również lokalne Kościoły autonomiczne w Finlandii, na Górze Synaj, w Japonii i Chinach.

Kościół prawosławny w Polsce jest częścią powszechnego Kościoła Chrystusowego i jest zjednoczony z wymienionymi pozostałymi 14 lokalnymi Kościołami autokefalicznymi w sprawach dogmatycznych i kanonicznych, pozostając niezależnym od jakiegokolwiek zewnętrznej władzy duchowej czy świeckiej. Liczba wiernych sięga obecnie 500 tysięcy. W strukturze administracyjnej Cerkwi w Polsce jest 7 diecezji, 27 dekanatów i ponad 240 parafii z 350 świątyniami i kaplicami. Posługę duszpasterską sprawuje obecnie 10 biskupów i ponad 450 duchownych, w tym niemal 100 mnichów i mniszek skupionych w 12 monasterach, keliach i skitach (męskie: Jabłeczna, Kostomłoty, Odrynki, Saki, Supraśl, Wysowa; żeńskie: Grabarka, Holeszów, Turkowice, Wojnowo, Zaleszany, Zwierki). Prawosławni duchowni kształceni są w Prawosławnym Seminarium Duchownym i Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

Cerkiewne nabożeństwa sprawowane są w języku cerkiewnoślawiańskim, ale w wielu parafiach coraz częściej używany jest też język polski. Prawosławne chrześcijaństwo na terytorium Polski pojawiło się już w IX w. w następstwie rozpoczętej w 863 r. misji świętych braci Cyryla i Metodego na Morawach. Świadczą o tym zarówno mało znane, zacierane czy ignorowane świadectwa archeologiczne i kronikarskie, jak i zapomniane dzisiaj obchody tysiąclecia chrześcijaństwa w Polsce, organizowane w 1863 r. przez Kościół rzymskokatolicki zarówno w Polsce, jak i w Watykanie.

Wszystkich zainteresowanych prawosławnym chrześcijaństwem zapraszamy do odkrywania piękna i bogactwa naszych nabożeństw, prawowiernego i prawosławnego oddawania chwały Jezusowi Chrystusowi, naszemu Panu i Zbawicielowi. Aby pomóc Wam znaleźć odpowiedź na pytanie: „Czym jest prawosławne chrześcijaństwo?”, zapraszamy Was słowami samego Jezusa Chrystusa: „Przyjdź i zobacz!”.

ks. prof. John BRECK, St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary, New York

tłumaczenie i redakcja – ks. dr Włodzimierz MISIJUK

KOŚCIÓŁ PRAWO- SŁAWNY

wprowadzenie i zaproszenie

Krótki rys historyczny

Kościół prawosławny to jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół założony przez Jezusa Chrystusa i Jego apostołów. Organicznie i historycznie jest to ten sam Kościół, który zaistniał w pełni w dniu Pięćdziesiątnicy (Dzieje Apostolskie, rozdział 2.). Obecnie prawosławni są drugą co do wielkości wspólnotą chrześcijańską na świecie. Mianem prawosławnych określa siebie ponad 200 milionów chrześcijan. Większość z nich to mieszkańcy Rosji, Rumunii, Grecji i innych krajów Europy Wschodniej oraz Bliskiego Wschodu, jednak wiara prawosławna, zwana często „chrześcijaństwem wschodnim”, z krajów tzw. „tradycyjnie prawosławnych” rozprzestrzeniła się po całym świecie. Prawosławnych chrześcijan można obecnie spotkać w większości krajów na wszystkich kontynentach. Prawosławne diecezje istnieją w Europie Zachodniej, w Azji (np. Korea Południowa, Indonezja), Australii, Afryce (np. Ghana, Kenia, Madagaskar, Tanzania, Zimbabwe) i w Ameryce Południowej. Ponad 5 milionów prawosławnych chrześcijan mieszka w USA i Kanadzie. To rozproszenie czy też „diaspora” prawosławnych narodów nasiliła się w XX wieku, szczególnie w następstwie rewolucji październikowej 1917 roku w Rosji. Trzeba jednak pamiętać, że rosyjscy misjonarze byli obecni na Alasce już od 1794 roku, a pierwsze prawosławne wspólnoty parafialne emigrantów z Grecji pojawiły się mniej więcej w tym samym czasie w amerykańskich miastach na wschodnim wybrzeżu.

W pierwszym tysiącleciu istnienia Kościoła, rozproszone po całym terytorium Cesarstwa Rzymskiego i poza jego granicami, większe i mniejsze skupiska chrześcijan pozostawały przeważnie w jedności. Wszystkie były formalnie zjednoczone w jednym, niepodzielonym Ciele Chrystusa, choć pewne grupy i jednostki odrywały się od tego Ciąta, ulegając „herezjom” (dosłownie „odmiennym opiniom”, jednak termin ten odnosi się do błędnego nauczania, które zniekształca Prawdę objawioną). Po pierwszym okresie zwanym „wiekiem apostołskim” (I wiek naszej ery) nastąpił okres krwawych prześladowań chrześcijan, które zakończyły się dopiero po 313 roku, gdy wiarę chrześcijańską przyjął cesarz Konstantyn Wielki. Wkrótce chrześcijaństwo stało się religią oficjalną Cesarstwa Rzymskiego. Stopniowo rozwinęło się pięć głównych ośrodków

(„patriarchatów”) chrześcijańskiego życia: Aleksandria, Jerozolima, Antiochia (w obecnej Syrii), Konstantynopol (obecny Istanbuł) i Rzym, które pozostawały w organicznej jedności ze sobą.

Narastające polityczne i teologiczne spory pomiędzy biskupami Rzymu a zwierzchnikami pozostałych patriarchatów doprowadziły jednak do tragicznego rozłamu pomiędzy „Wschodem” i „Zachodem”, określanego mianem „schizma”. Datowany jest on zwykle na rok 1054 i kojarzony z ekskomunikami, którymi obłożyli się biskupi Rzymu i Konstantynopola. Od tego czasu rozdarcie pomiędzy czterema patriarchatami i Rzymem pogłębiało się i trwa do dzisiaj. Prawosławni chrześcijanie zaangażowani są w dwustronne i inne ekumeniczne dialogi z Kościołem rzymskokatolickim oraz głównymi wyznaniem protestanckimi. Nie dążymy do osiągnięcia jakiegokolwiek kompromisu w nauczaniu i ustroju, lecz towarzyszy nam nadzieja, że wspólnoty te powrócą do wyznawania i celebrowania starożytnej i tradycyjnej apostołskiej wiary chrześcijańskiej.

Podstawy wiary prawosławnej

Prawosławni chrześcijanie uważają Biblię za Słowo Boże oraz podstawę swej wiary i życia. Biblia została jednak ukształtowana w Świętej Tradycji – przekazywanej z ust do ust i zapisanej „zbiorowej pamięci” Izraela i Cerkwi pierwszych wieków. Dla Jezusa i apostołów Pismem Świętym było to, co nazywamy obecnie Starym Testamentem: księgi Prawa, Proroków i Mądrości Izraela – narodu wybranego. Księgi Nowego Testamentu zostały uznane za „kanoniczne” (autorytatywne i normatywne) w ciągu pierwszych wieków chrześcijaństwa. Podobnie jak księgi Starego Testamentu, stanowią one część składową Świętej Tradycji.

Prawosławna wiara najwięcej wyrażona jest w Nicejsko-konstantynopolitańskim wyznaniu wiary, ułożonym przez teologów zgromadzonych na dwóch pierwszych soborach powszechnych, przeprowadzonych w latach 325 i 381 w Nicei i Konstantynopolu. To Nicejsko-konstantynopolitańskie wyznanie wiary, nieco odmienne od późniejszego Apostołskiego składu wiary, jest wyraźnie

trynitarne. Uznaje Boga za Ojca i Stwórcę wszystkiego. Podkreśla prawdziwe wcielenie wiecznego Syna Bożego, który został poczęty mocą Świętego Ducha i narodził się z Marii Panny, zmarł na krzyżu i powstał z martwych, po czym wstąpił do nieba i ponownie przyjdzie w chwale sędzić żywych i zmarłych. Wyznajemy, że Święty Duch jest tej samej natury, co Ojciec i Syn, oddajemy Mu taką samą chwałę, bowiem odwiecznie pochodzi od Ojca i jest ożywiającą mocą Bożego samoobjawienia. Wyznanie wiary kończy się potwierdzeniem naszej wiary w jeden, święty, soborowy (katolicki – powszechny) i apostołski Kościół, w jeden chrzest na odpuszczenie grzechów oraz zmartwychwstanie wiernych do życia wiecznego.

Zasadniczym punktem odniesienia prawosławnych nabożeństw jest Bóg w trójcy Osób i nasze z Nim zjednoczenie. Wiara Kościoła prawosławnego wyrażana jest we wspólnej modlitwie liturgicznej. Poszczególne nabożeństwa cyklu dobowego wywodzą się ze starożytnych nabożeństw żydowskich, przejętych przez pierwszych chrześcijan i ukształtowanych na nowo w świetle wcielenia Chrystusa i Jego zmartwychwstania. „Dzień liturgiczny” rozpoczyna się wieczorem (por. Księga Rodzaju 1 – „i nastał wieczór, i nastał poranek, dzień pierwszy”) od nabożeństwa wieczerni. W dalszym ciągu nabożeństw cyklu dobowego następują: powieczерze (cs. powieczерije) i nabożeństwo środka nocy (cs. połunoszcznica). O świcie sprawowana jest jutrznia (cs. utrenia), po której następują nabożeństwa pierwszej, trzeciej, szóstej i dziewiątej godziny (cs. czasy), odpowiadające godzinom zegarowym: 6, 9, 12 i 15. W niedzielne poranki i w dni świąteczne we wspólnotach monastycznych, w cerkwiach katedralnych i parafialnych celebrowana jest Boska Liturgia – nabożeństwo eucharystyczne.

Boska Liturgia (cs. Bożestwiennaja Liturgija), Eucharystia postrzegana jest jako serce prawosławnego życia i wiary. To wspólne celebrowanie daru Życia, udzielanego nam poprzez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, które przez zwycięża moce grzechu i śmierci oraz jednoczy nas z innymi prawosławnymi chrześcijanami na całym świecie. Boska Liturgia jednoczy nas również z pełnią „wspólnoty świętych” – ze zmarłymi męczennikami, świętymi